

ВІДГУК

**офіційного опонента, доктора наук з фізичного виховання та спорту,
професора РОМАНЧУКА Сергія Вікторовича на дисертацію
ГЛУХОВА Івана Геннадійовича за темою
«Теоретико-методичні основи програмування занять з плавання
студентів закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора наук з фізичного
виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – Фізична культура,
фізичне виховання різних груп населення**

Нагальною науковою та прикладною проблемою сучасного фізичного виховання є обґрунтування раціональної сукупності та об'єму засобів, методів і форм, послідовності їхнього використання на різних етапах освітнього процесу. Переважна більшість фахівців вказують на пріоритети, покладені в основу фізичного виховання з обов'язковим оволодінням системою прикладних умінь та навичок. В основу цих вимог покладено нормативне уявлення про здоровий спосіб життя, гармонійний розвиток особистості, здорову особистість та суспільство. Важливим прикладним вмінням для сучасної молоді людини в умовах сталого розвитку суспільства є вміння плавати.

Здобувач констатує наявність великої кількості авторських підходів до структури та змісту занять з плавання, у тому числі серед студентів. Здебільшого вони представлені окремим (вибірковим) розв'язанням наукових чи методичних завдань. Дисертант наголошує про дослідження фахівців щодо обґрунтування загальних підходів до занять з плавання; випереджувального та пришвидшеного навчання плавання, занять з плавання студентів спеціальних медичних груп, методики подолання студентами водобоязні, застосування рухливих ігор у воді; варіативність засобів плавальної підготовки студентів, організація безпосереднього процесу занять з плавання у фізичному вихованні.

Але, зазначені дослідження не розкривають раціональної сукупності та об'єму засобів із плавання, методів і форм, послідовності їхнього використання на різних етапах цілісного освітнього процесу студентів. Водночас це може бути вирішене за допомогою застосування науково-методичного підходу з програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Актуальність даної дисертаційної роботи обумовлена нагальною науковою та прикладною проблемою обґрунтування програмування занять з плавання студентів, що забезпечить теоретичні та методичні основи раціональної сукупності та об'єму засобів плавання, методів і форм, послідовності їхнього використання на різних етапах освітнього процесу для забезпечення підґрунтя занять плаванням серед студентів. Це також враховуватиме сучасні вимоги до студентоцентрованого освітнього процесу та об'єктивності критеріїв забезпечення та сприятиме досягненню базових завдань з підтримання здорового способу життя, покращення показників фізичного розвитку, підвищення фізичної підготовленості студентів.

Дослідження виконано згідно з темою 3.3 «Теоретико-методичні аспекти оптимізації рухової активності різних груп населення» зведеного плану науково-дослідної роботи Львівського державного університету фізичної культури на 2017–2020 рр. та темою «Теоретичні і методичні основи навчання плавання різних груп населення» плану науково-дослідної роботи Херсонського державного університету на 2021–2026 рр.

Роль здобувача у виконанні зазначених наукових тем полягала в виокремленні науково-практичної проблеми галузі, встановленні та обговоренні базових показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості, функціонального стану та мотивації до занять фізичним вихованням студентів; розробці концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання; створенні програм занять з плавання різної цільової спрямованості для студентів у процесі фізичного

виховання; перевірі ефективності інноваційного підходу щодо програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Методологічною основою наукового обґрунтування концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання обрано сукупність об'єктивних методів та методик отримання теоретичних та емпіричних даних.

Зміст застосування методів теоретичного рівня полягав у визначенні проблемного поля дослідження, основних національних тенденцій у формуванні змісту фізичного виховання у ЗВО, з'ясуванні наявного науково-методичного підґрунтя варіативності засобів плавання у фізичному вихованні тощо; аналізуванні документальних матеріалів – вивченні структури та змістового наповнення основних програмно-нормативних документів; опитування (анкетування) – визначення організаційних та методичних пріоритетів студентів до занять плаванням; експертного оцінювання – обґрунтування засобів контролю плавальної підготовленості студентів; педагогічного тестування – встановлення базових показників фізичного розвитку, фізичної підготовленості, функціонального стану студентів; педагогічного експерименту – перевірка ефективності програмування занять з плавання студентів в освітньому процесі з фізичного виховання; методів математичної статистики – аналіз сукупностей отриманих даних.

Аналіз обґрунтованості наукових положень, мети, завдань і висновків свідчить про їх логічний зв'язок.

Мета дослідження - науково обґрунтувати та розробити теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання в закладах вищої освіти для досягнення оптимального рівня вмінь з плавання.

Завдання дослідження:

1. Узагальнити сучасні підходи до програмування занять з фізичного виховання студентів в закладах вищої освіти.

2. Визначити сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів.

3. Обґрунтувати концепцію програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

4. Обґрунтувати алгоритм програмування змісту занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

5. Розробити програми занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання з урахуванням вихідних показників плавальної підготовленості та індивідуальних особливостей студентів.

6. Визначити ефективність програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання на різних рівнях плавальної підготовленості.

Об'єкт дослідження – структура та зміст фізичного виховання студентів.

Предмет дослідження – програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Наукова новизна роботи:

- *уперше:*

обґрунтовано концепцію програмування занять з плавання студентів, яка залежно від цілей та завдань фізичного виховання визначає раціональну сукупність та об'єм засобів, методів і форм, послідовність їхнього використання на різних етапах освітнього процесу студентів. Це сприяє досягненню базових завдань з підтримання здорового способу життя, покращення показників фізичного розвитку, підвищення фізичної підготовленості студентів та покращенню плавальної підготовленості. Концепція містить змістовну (цілепокладання), методичну (навчання) та організаційну (забезпечення) компоненти на різних рівнях, що реалізовано через програмований зміст занять (ціль, завдання, програма занять, контроль);

обґрунтовано алгоритм програмування змісту занять, який покладений в основу розробки програм занять з плавання для студентів із різним рівнем

плавальної підготовленості у процесі фізичного виховання упродовж усього періоду здобуття освіти в закладі вищої освіти;

визначено структуру і зміст контролю плавальної підготовленості студентів, який диференційовано на основі загальних та індивідуалізованих цілей занять плаванням;

визначено сучасні організаційні та методичні особливості занять з плавання студентів та шляхи їх удосконалення при реалізації стандартизованої (інваріантної) та варіативної складових процесу фізичного виховання в сучасних умовах вищої освіти;

обґрунтовано систему постановки цілей, відмінною особливістю якої є врахування варіанту програмованої індивідуальної траєкторії постановки та досягнення цілей студентами та її зіставлення з траєкторією постановки цілей на різних рівнях занять з плавання у процесі фізичного виховання;

- *удосконалено:*

відомості про пріоритети занять плаванням студентів різних років навчання та спеціальностей;

відомості щодо оцінювання фізичного розвитку, фізичної підготовленості, плавальної підготовленості студентів у межах систематичних занять руховою активністю (на прикладі плавання);

шляхи оптимізації обліку плавальної підготовленості студентів шляхом програмування проведення контролю та досягнень в освітньому процесі під час занять з плавання;

- *набуло подальшого розвитку:*

узагальнення наукової інформації з обґрунтування проблематики програмування занять з фізичного виховання студентів;

диференціація змісту занять з фізичного виховання студентів з урахуванням суб'єктивних та об'єктивних чинників освітнього процесу;

характеристика базових методичних положень занять з плавання студентів ЗВО в сучасних умовах організації освітнього процесу;

відомості про чинники забезпечення якісного освітнього процесу в ЗВО із дотриманням рівня фізичного здоров'я, фізичної підготовленості студентів на основі застосування засобів плавання.

Практична значущість роботи полягає в впровадженні програм занять з плавання для студентів із рівнем плавальної підготовленості у процес фізичного виховання та їхній експериментальній перевірці; характеристиці ефективного досвіду організації занять з плавання; доповненні системи контролю засобами для визначення рівня плавальної підготовленості студентів у процесі фізичного виховання.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес з фізичного виховання Запорізького національного університету, Івано-Франківського національного технічного університету нафти і газу, Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Херсонського державного університету, Хмельницького національного університету, що підтверджено актами впровадження.

Особистий внесок здобувача полягає у постановці проблеми, організації та проведенні теоретичних й емпіричних досліджень; обґрунтуванні концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання; розробці та характеристиці програм занять з плавання студентів різного змістовного спрямування; аналізуванні та узагальненні отриманих у роботі результатів; оформленні дисертації.

В опублікованих із співавторами наукових працях здобувачеві належить формулювання основної наукової ідеї, обґрунтування теоретичних та методичних положень концепції програмування занять з плавання, отримання та опрацювання теоретичних й емпіричних даних, проведення узагальнень.

Здобувач є суб'єктом авторського права стосовно визначення структури і змісту концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання; обґрунтування ієрархії рівнів та компонентів

концепції та їхнього змістовного наповнення; створення програм з урахуванням вихідних показників підготовленості, мотивації та індивідуальних особливостей студентів у процесі фізичного виховання; визначення сукупностей принципів і функцій; визначення чинників ефективності організаційного та методичного забезпечення реалізації програмованого процесу занять з плавання студентів.

Результати наукового пошуку здобувача обговорювались на науково-практичних конференціях різного рівня: «Фізичне виховання, спорт та фізична реабілітація: проблеми і перспективи розвитку» (2018, Київ); «Актуальні проблеми юнацького спорту» (2018, Херсон); «Традиції та інновації у підготовці фахівців з фізичної культури та фізичної реабілітації» (2019, Київ); «Проблеми, досягнення та перспективи розвитку медико-біологічних і спортивних наук» (2020, Миколаїв); «Актуальні проблеми сучасної біомеханіки фізичного виховання та спорту» (2020, Чернігів); «Фізична активність і якість життя людини» (2019, 2021, Луцьк); «Фізична культура, спорт та здоров'я нації» (2021, Вінниця); «Сучасні проблеми теорії та практики фізичного виховання, спортивних дисциплін і туризму» (2021, Переяслав-Хмельницький); «Фізична культура і спорт: досвід та перспективи» (2021, Чернівці); «Фізична культура в університетській освіті: інновації, досвід та перспективи розвитку в умовах сучасності» (2022, Дніпро); 2nd, 3rd International Workshop on Intelligent Information Technologies and Systems of Information Security (2021, 2022, Хмельницький); 7th International Conference of the Universitaria Consortium In Physical Education, Sports and Physiotherapy (2021, Iasi, Romania).

Основні положення дисертації викладені у 48 друкованих працях, серед яких 33 наукових статей (27 у фахових виданнях України та 6 у виданнях, внесених до бази Scopus), 5 праць апробаційного характеру та 10 – додатково відображають результати дослідження.

Дисертаційна робота складається з анотацій, списку публікацій автора, переліку умовних скорочень, вступу, шести розділів, висновків, списку

використаних джерел, додатків. Обсяг основного тексту дисертації складає 509 сторінок. Робота вміщує 31 таблицю та ілюстрована 24 рисунками. Список використаних джерел вміщує 567 найменування, з яких 63 – латиницею.

У *вступі* обґрунтовано актуальність проблеми, визначено об'єкт, предмет дослідження, завдання, методологію і методи дослідження, розкрито наукову новизну, практичну значущість отриманих результатів й особливий внесок автора в опублікованих у співавторстві наукових працях; відображено апробацію результатів дослідження та кількість публікацій за темою дисертації.

У першому розділі *«Сучасні підходи до програмування занять з фізичного виховання студентів»* на підставі вивчення інформації проведено узагальнення теоретичних та методичних підходів до вдосконалення фізичного виховання студентів, розкрито сутність варіативності змісту занять та перспективи застосування програмування занять з фізичного виховання студентів.

Окрім цього, окремі підрозділи присвячено основам програмування занять у фізичному вихованні й розкриттю організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів у закладах вищої освіти. Також увагу зосереджено на змісті та проблемах програмно-методичного забезпечення занять з плавання студентів.

У другому розділі *«Методи та організація дослідження»* увагу зосереджено на розкритті методологічної основи дослідження, конкретизації змісту застосованих методів та організації дослідження. Серед методів дослідження використано групи загальнотеоретичних методів: теоретичний аналіз і узагальнення даних наукових і методичних джерел та інформації з ресурсів інформаційної мережі Інтернет, системного аналізу, програмування, історико-логічний, аналізу та синтезу, порівняння та екстраполяції, та емпіричних методів: аналізування документальних матеріалів, опитування (анкетування), експертне оцінювання, педагогічне спостереження,

педагогічне тестування, медико-біологічні методи, педагогічний експеримент та методи математичної статистики. Дослідження проведене в період із 2015 по 2022 рр. із виокремленням чотирьох етапів.

У третьому розділі *«Сучасні аспекти організаційно-методичного забезпечення занять з плавання студентів»* розглянуто основу для подальшого обґрунтування організаційних та методичних компонент концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання. Зміст розділу розкрито з двох позицій. Перша передбачала вивчення ставлення студентів різних курсів, а друга – ставлення студентів різних факультетів до організаційних та методичних компонент занять з плавання в сучасних умовах фізичного виховання. До опитування було залучено 1513 студентів різних курсів та різних факультетів Херсонського державного університету.

Результати засвідчили наявність груп студентів із суттєво різним рівнем плавальної підготовленості (від тих, які не вміють плавати, до тих, які займалися у спортивних секціях із плавання). Ключовими організаційними особливостями, які мали вищу пріоритетність, були проведення занять один раз на тиждень та у вигляді організованих занять з викладачем із тривалістю 45-60 хв. Окрім того у понад третини студентів наявне бажання покращити власний рівень плавальної підготовленості, хоча 16,22-34,72% студентів різних факультетів не приділяють цьому значення.

Зміст четвертого розділу *«Обґрунтування концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання»* стосувався кількох взаємопов'язаних складників. Увагу приділено визначенню теоретичних основ й застосуванню системного підходу до програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання. У подальшому, з метою розкриття окремих компонент концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання проведено обґрунтування постановки цілей, алгоритму програмування занять з плавання студентів з різним рівнем плавальної підготовленості та обґрунтування індивідуально-

орієнтованого змісту контролю в концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

Концепція програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання передбачає можливість перетворення вхідної (перспективної) інформації на вихідну (підсумкову) з розв'язанням базових завдань освітнього процесу щодо програмування занять з плавання студентів.

Обґрунтування постановки цілей дає підстави утворити кілька індивідуальних траєкторій програмованих занять з плавання студентів залежно від вихідного рівня плавальної підготовленості.

Для програмування занять з плавання студентів та збереження певних змістових пріоритетів необхідно орієнтуватися на досягнення рівня плавальної підготовленості, відповідно до цілей визначеного рівня концепції. Визначено чотири взаємопов'язаних рівні, що передбачають послідовну реалізацію алгоритму програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання. Програмування занять з плавання та урахування індивідуальної траєкторії постановки та досягнення цілей розв'язують завдання та забезпечують оптимальний шлях від одного до наступного рівня плавальної підготовленості студентів.

Встановлено можливість збільшення кількості тестів із підвищенням рівня вмінь з плавання студентів та диференціації контролю відповідно до плавальної підготовленості студентів у програмуванні занять із плавання.

У п'ятому розділі *«Експериментальна перевірка ефективності програм занять з плавання студентів на різних рівнях плавальної підготовленості»* на підставі проведення педагогічного експерименту із залученням 251 студента на різних рівнях плавальної підготовленості визначено ефективність застосованого наукового підходу до програмування занять з плавання студентів. Визначено основні зміни за даними фізичного розвитку, функціональних показників, фізичної та плавальної підготовленості юнаків та дівчат за підсумками застосування програмування занять з плавання студентів.

Доведено вищий якісний рівень застосованих фізичних навантажень у програмуванні занять із плавання різного методичного змісту, зокрема, від першого до четвертого рівня концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання. Застосування теоретико-методичних положень програмування занять різного методичного змісту вказало на загалом позитивний ефект на окремих рівнях концепції програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання.

У шостому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» проведено зіставлення отриманих наукових результатів із даними наукової та методичної літератури. На підставі критичного аналізу інформації отримані наукові результати, що виносяться на захист:

Дисертаційна робота виконувалась поетапно протягом 2015 – 2022 років і відповідно до мети та завдань дослідження включала чотири етапи.

Загалом дисертаційна робота Глухова Івана Геннадійовича “Теоретико-методичні основи програмування занять з плавання студентів закладів вищої освіти у процесі фізичного виховання” написана українською мовою із дотриманням наукового стилю, що відзначається адекватним застосуванням термінологічного апарату. Робота є цілісною і характеризується тематичною повнотою та розкриттям головної наукової ідеї автора. Надані у роботі наукові та практичні положення логічні та достатньо обґрунтовані. Викладені ідеї та розробки, що належать співавторам чи іншим авторам, та критичний аналіз наукових поглядів інших авторів мають посилання на джерела.

Матеріал кандидатської дисертаційної роботи не було використано під час проведення наукових досліджень за темою дисертації.

Порушень академічної доброчесності не виявлено.

Загалом позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, звертаємо увагу на окремі недоліки та дискусійні питання, зокрема:

1. Представлений у дисертаційній роботі об’єкт дослідження - структура та зміст фізичного виховання студентів, на нашу думку, значно вузький за проведені та представлені результати досліджень автора. Вважаємо, що

проведені дослідження проведені включають елементи усього освітнього процесу з фізичного виховання студентів, а не лише його структури та змісту.

2. Завдання дисертаційного дослідження №4 та №5, а саме: обґрунтувати алгоритм програмування змісту занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання та розробити програми занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання з урахуванням вихідних показників плавальної підготовленості та індивідуальних особливостей студентів, доповнюють завдання №3 - обґрунтувати концепцію програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання, так як авторські алгоритм та програми є частинами авторської концепції.

3. В продовження попереднього дискусійного питання, завдання дисертаційного дослідження №4 та №5, на нашу думку, не мають достатнього відображення у висновках дисертаційної роботи.

4. Визначення нагальної наукової та прикладної проблеми щодо обґрунтування програмування занять з плавання студентів спираючись на аналіз наукових результатів та літературних джерел, а також дослідження ставлення студентів до організаційних та методичних компонент занять з плавання в сучасних умовах фізичного виховання в закладах вищої освіти, представлені у третьому розділі роботи, на нашу думку, не достатньо для детального відображення всього кола проблеми.

5. Прошу пояснити, на якому етапі використовувалися представлені у другому розділі методи математичної статистики – кореляційний аналіз та визначення достовірності результатів за t-критерієм Стьюдента та, чому результати їх засновування не знайшли свого відображення у змісті дисертаційної роботи.

6. Підпункт 4.1. «Теоретичні основи програмування занять з плавання студентів у процесі фізичного виховання» можна було представити у першому розділі дисертаційної роботи, який присвячений теоретичному аналізу наукової проблеми дослідження.

Вказані недоліки та дискусійні питання не знижують наукової цінності роботи та не заперечують її наукових результатів, що у сукупності розв'язують важливу наукову та прикладну проблему, мають істотне значення для фізичної культури та спорту, можуть бути використаними у практиці галузі.

Загалом, дисертаційна робота, є спеціально підготовленою кваліфікаційною науковою працею на правах рукопису, яку виконано здобувачем особисто за актуальною темою з використанням адекватних методів дослідження, характеризується єдністю змісту, містить нові науково обґрунтовані теоретичні та експериментальні результати проведених здобувачем досліджень, які мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, свідчать про особистий внесок здобувача в науку та достатньо повно оприлюднені у наукових працях здобувача, відповідає спеціальності 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення, вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 р. № 40 (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки від 31.05.2019 р. № 759) та «Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук» затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 17.11.2021 р. № 1197, а її автор - ГЛУХОВ Іван Геннадійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

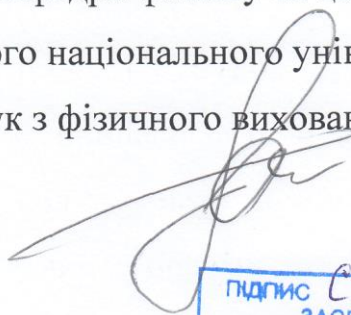
Офіційний опонент:

професор кафедри фітнесу та циклічних видів спорту

Волинського національного університету імені Лесі Українки

доктор наук з фізичного виховання та спорту, професор

Сергій РОМАНЧУК

ПІДПИС С. Романчука
ЗАСВІДЧУЮ
Вчений секретар університету
«15» 09 2023 Сересектор Л.С.